

הגדלת שיעור ההשתתפות בכוח העבודה ושיעור התעסוקה

הצעה להחלטה

מ ח ל י ט י ם ,

במטרה לשפר את פוטנציאל הצמיחה של כלל המשק ולצמצם את רמת אי השוויון והפערים החברתיים באמצעות העלאת שיעור התעסוקה בקרב האוכלוסייה הערבית, לרבות הדרוזית והצ'רקסית (להלן - **האוכלוסייה הערבית**), העלאת שיעור התעסוקה בקרב אנשים עם מוגבלות, הגברת האכיפה של חוקי העבודה ועידוד תעסוקת אימהות חד-הוריות -

1. לפעול להסרת החסמים של האוכלוסייה הערבית להשתלבות בתעסוקה, תוך התמקדות בנשים מקרב האוכלוסייה הערבית, באמצעות יישום הצעדים המפורטים להלן:

א. להטיל על המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה להרחיב, החל בשנת 2012, שני מרכזי הכוון תעסוקתי המופעלים כיום במתכונת מצומצמת ביישובים בהם מיושמת תכנית החומש לפיתוח כלכלי של יישובים במגזר המיעוטים מתוקף החלטת ממשלה מס' 1539 מיום 21 למרץ 2010 (להלן - **החלטה מס' 1539**), ולהפעיל במודל הפעלה הזוהה למודל ההפעלה של ארבעת המרכזים שמוקמים לפי החלטה מס' 1539. זאת, לאחר התייעצות עם מנהל הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים במשרד ראש הממשלה (להלן - **הרשות לפיתוח כלכלי**) ובכפוף להוראות כל דין. מרכזי הכוון יעסקו בהכוונה ובהשמה בעבודה של נשים וגברים מקרב האוכלוסייה הערבית ויוכלו להפעיל מגוון כלים, לרבות הקצאת שוברי הכשרה מקצועית בהתאם לאמור בסעיף 2, סיוע במימון הסעות עובדים מיישובים ערביים למקומות התעסוקה בכפוף לתכנית שתגובש בהתאם לאמור בסעיף 6, הפעלת יחידת קשרי מעסיקים והפעלת תכנית הכשרה להשכלה גבוהה. תכנית ההכשרה האמורה תכלול חיזוק היכולות בשפה האנגלית, הכנה לפסיכומטרי וייעוץ והכוון אקדמי, ותגובש בהסכמה בין המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה לממונה על התקציבים במשרד האוצר ובהתייעצות עם מנהל הרשות לפיתוח כלכלי.

ב. לתקצב שוברי הכשרה מקצועית ייעודיים לאוכלוסייה הערבית, אשר יוקצו על ידי האגף להכשרה מקצועית במשרד התעשייה המסחר והתעסוקה (להלן - **האגף**), בהתאם לנוהל שוברי הכשרה מקצועית כללי שיגבש האגף בהסכמת אגף התקציבים במשרד האוצר עד ליום 1 באפריל 2012. השוברים האמורים יחולקו על ידי מרכזי הכוון, מינהלת השירות

האזרחי-לאומי וגופים אחרים העוסקים בהכוונה ובהשמה בעבודה של האוכלוסייה הערבית. אופן חלוקת השוברים בין הגופים השונים ייקבע בהתייעצות עם מנהל הרשות לפיתוח כלכלי. בשנת 2012 יוקצו 500 שוברי הכשרה, בשנים 2013 עד 2015 יוקצו 1,000 שוברי הכשרה בכל שנה, ובשנת 2016 יוקצו 2,000 שוברי הכשרה.

ג. להנחות את המנהל הכללי של משרד הרווחה והשירותים החברתיים, בהתייעצות עם מנהל הרשות לפיתוח כלכלי, לפעול, לא יאוחר מ-1 לאפריל 2012, בהתאם להוראות כל דין ובהתאם לכללי התקצוב המקובלים במשרד הרווחה והשירותים החברתיים, להרחבת תכנית "אשת חיל", המספקת ליווי, העצמה והכוון תעסוקתי לבנות האוכלוסייה הערבית שאינן משתתפות בשוק העבודה. התכנית תורחב החל בשנת 2012 ותכלול 36 קבוצות חדשות, בנוסף על הקבוצות המופעלות וממוננות כיום על ידו.

ד. במטרה לעודד את השתלבותן של בנות האוכלוסייה הערבית בשוק העבודה, נוכח שיעורי התעסוקה הנמוכים במיוחד של בנות האוכלוסייה הערבית לעומת יתר קבוצות האוכלוסייה בישראל, ולנוכח שיעור השימוש הנמוך במיוחד של האוכלוסייה הערבית במערך מעונות היום המסובסד על ידי המדינה, לפעול כדלקמן:

1) להנחות את המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה לתקן את המבחנים למתן תמיכות לעניין השתתפות המדינה בעלות שכר לימוד במעון או במשפחתון (להלן - **מבחני התמיכה**), כך שהחל משנת הלימודים התשע"ג, דרגת השתתפות המדינה עבור אם עובדת ממגזר המיעוטים, הזכאית להשתתפות המדינה עבור אחזקת ילדה במעונות ובמשפחתונים בהתאם למבחני התמיכה, לא תקטן בשל היקף משרה הנמוך מ-36 שעות עבודה שבועיות, ובלבד שהן עומדות בקריטריונים לקבלת השתתפות מהמדינה בהתאם למבחני התמיכה האחרים לרבות בקריטריון להיקף תעסוקה מזערי.

2) להנחות את המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה לפעול לשינוי נוהל ועדות הקבלה למעון יום בעל סמל מעון, כך שהחל משנת הלימודים התשע"ג, תינתן עדיפות לילדי אמהות עובדות מקרב האוכלוסייה הערבית בקבלה למעון, אף אם היקף משרתן נמוך מ-36 שעות עבודה שבועיות, ובלבד שהן עומדות בקריטריונים לקבלת השתתפות מהמדינה בהתאם למבחני התמיכה האחרים, לרבות בקריטריון להיקף תעסוקה מזערי.

ה. להנחות את המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה, מנהל הרשות לפיתוח כלכלי והממונה על התקציבים במשרד האוצר, או מי מטעמם, לפעול, לא יאוחר מיום 1 באפריל 2012, לגיבושה של תכנית לעידוד הביקוש לעובדים מקרב האוכלוסייה הערבית ולשיפור תשתיות התעסוקה. תכנית כאמור תכלול, בין היתר, ביצוע השלמות פיתוח וסגירת פערים בגין פיתוח חסר באזורי תעשייה קיימים ביישובים ערביים, סיוע במימון פיתוח של אזורי ייעודיים לטובת העברתם של עסקים שפעילותם מהווה מטרד באזורי מגורים ביישובים ערביים, וכן סיוע במימון הסעות עובדים מיישובים ערביים

למקומות התעסוקה. כמו כן גיבוש התכנית יתבצע בשים לב להיבטים של נגישות לאשראי, עידוד יזמות להקמת עסקים קטנים ובינוניים, ועידוד העסקת סטודנטים מקרב האוכלוסייה הערבית בענפי התעשייה עתירת הידע. אופן הביצוע של התכנית האמורה, ייקבע בשיתוף החשבת הכללית במשרד האוצר, או מי מטעמה.

ו. להנחות את המנהל הכללי של משרד הבריאות, והממונה על התקציבים במשרד האוצר, או מי מטעמם, לגבש, לא יאוחר מיום 1 באפריל 2012, תכנית להפעלה של מיזם לתמרוץ ועידוד של לימודי סיעוד לבני האוכלוסייה הערבית בדרום הארץ אשר תכלול לימודי תעודה בסייעוד בבית הספר לסייעוד באשקלון, של קבוצה בת עשרים וחמישה סטודנטים מקרב האוכלוסייה הערבית החל משנת הלימודים התשע"ג. המיזם יכלול מימון לימודים, מלגות קיום והסעות למשתתפים, בכפוף להתחייבות לעבודה במשרה מלאה למשך ארבע שנים במערכת הרפואה הציבורית בהתאם לצרכי משרד הבריאות. כמו כן, לפנות ליושב ראש הוועדה לתכנון ותקצוב שליד המועצה להשכלה גבוהה בבקשה לבחון הפעלת תכנית כאמור גם לגבי לימודי סיעוד אקדמיים במסגרת החוג לסייעוד באוניברסיטת בן גוריון.

החלטה זו מוגשת מכוח פרק כ"ו: אזורי עדיפות לאומית, לחוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום התכנית הכלכלית לשנים 2009 ו-2010), התשס"ט-2009 (להלן - החוק) וזאת לאור השיקולים הקבועים בסעיפים 151(ב)(2), (4) ו-(5) לחוק בדבר חוסנו הכלכלי והחברתי של האזור או היישוב, מיקומו הגאוגרפי של האזור או היישוב או המרחק שלו מריכוזי אוכלוסייה וממרכז הארץ ורמת השירותים בו וכן הצורך בצמצום פערים בין האזור או היישוב ובין אזורים או יישובים אחרים ובין קבוצות אוכלוסייה תושבות האזור או היישוב לבין קבוצות אוכלוסייה אחרות.

ברקע להחלטה זו עומדים דיווחי הנהלת משרד הבריאות והנהלות מוסדות הבריאות בדרום הארץ על קושי בגיוס כוח אדם סיעודי, המקשים עליהם לספק את שירותי בריאות הממלכתיים לאוכלוסיית האזור. על-פי נתוני משרד הבריאות מספר האחיות המועסקות ביחס לאוכלוסייה באזור הדרום נמוך משמעותית לעומת שאר אזורי הארץ. בשנים 2006 עד 2008, מספר האחיות לנפש בחיפה והצפון היה גבוה בכ-33% משיעור האחיות לנפש באזור הדרום, כאשר הפער לעומת שאר אזורי הארץ גבוה אף יותר ועומד על שיעור שבין 50%-ל-67%.

הקושי בגיוס כוח אדם סיעודי, כאמור, מתבטא ביתר שאת בתחנות בריאות הציבור ("טיפות חלב") בנגב ובמיוחד בתחנות המשרתות את האוכלוסייה הבדואית. בעקבות ההצלחה המוגבלת של תכנית תמריצים שהפעיל משרד הבריאות לאחיות בתחנות טיפות חלב שמחצית או יותר מהפונים אליהן הם בני האוכלוסייה הבדואית, בשנת 2011 הרחיבו משרדי הבריאות והאוצר את תכנית התמריצים באופן משמעותי ובכלל זה הוגדלו מענקי הגיוס וההתמדה והוספו מענקי שימור, הסעות ועוד. הגם שהרחבת תכנית התמריצים, כאמור, הביאה לשיפור השירות לאוכלוסייה, נמצא כי אחיות המתגוררות

במרכז ובצפון הארץ ממעטות להעתיק את מקום מגוריהן בעקבות אפשרויות תעסוקה ותמריצים כלכליים. לאור הניסיון המצטבר, הגדלת ההכשרה של כוח אדם סיעודי מקרב תושבי הדרום היא מרכיב חשוב במדיניות לשיפור שירותי הבריאות.

צרכי מערכת הבריאות בדרום והקושי בגיוס כוח אדם סיעודי, כאמור, הם גם הזדמנות עבור הפונים למקצוע הסיעוד, אשר בתנאים של תחרות ערה על כוח האדם, מבטיח לעוסקים בו תעסוקה, אשר רובה מוצעת במוסדות ממשלתיים וציבוריים בתנאי שכר הוגנים ורמת בטחון תעסוקתי גבוהה. על פי נתוני הממונה על השכר במשרד האוצר, בשנת 2011 נע שכרה הממוצע של אחות במשרד הבריאות סביב 15.5 אלף ש"ח בבתי החולים ו-12.2 אלף ש"ח בלשכות בריאות הציבור.

ז. להנחות את המנהלת הכללית של משרד החינוך והממונה על התקציבים במשרד האוצר לגבש, עד ליום 1 באפריל 2012, תכנית להפעלת מיזם להקניית השכלת יסוד לבנות האוכלוסייה הערבית מעל גיל 18, ללא תעודת בגרות, תוך כדי מתן ליווי שוטף והכוון תעסוקתי עם תום הלימודים. בשנת 2012 יחלו 300 בנות האוכלוסייה הערבית את לימודיהן במסגרת התכנית האמורה, בשנת 2013 - יחלו 350 בנות האוכלוסייה הערבית את לימודיהן, בשנת 2014 - יחלו 400 בנות האוכלוסייה הערבית את לימודיהן ובשנים 2015 עד 2016 - יחלו 450 בנות האוכלוסייה הערבית את לימודיהן בכל שנה.

ח. להטיל על שר החינוך ושר התעשייה המסחר והתעסוקה להגדיל את מספר התלמידות בנות האוכלוסייה הערבית במערך החינוך הטכנולוגי של משרד החינוך (להלן - **בתי ספר טכנולוגיים**) ובמסגרת בתי הספר המקצועיים שמפעיל משרד התעשייה המסחר והתעסוקה (להלן - **בתי ספר מקצועיים**), כך שהגידול ייעשה כדלקמן:

(1) לגבי שנת הלימודים התשע"ג - 200 תלמידות שיחלו לימודיהן בבתי ספר טכנולוגיים ו-200 תלמידות שיחלו לימודיהן בבתי ספר מקצועיים, מעבר למספר התלמידות שהחלו לימודיהן בשנת הלימודים התשע"ב.

(2) לגבי שנות הלימודים התשע"ד עד התשע"ז - בכל שנה, יהיו 350 תלמידות שיחלו לימודיהן בבתי ספר טכנולוגיים ו-350 תלמידות שיחלו לימודיהן בבתי ספר מקצועיים, מעבר למספר התלמידות שהחלו לימודיהן בשנת הלימודים התשע"ב.

ט. להנחות את ראש מנהלת השירות האזרחי-לאומי בתיאום עם הממונה על התקציבים במשרד האוצר, או מי מטעמו, לגבש, עד ליום 1 באפריל 2012, תכנית ללימודי שפה כבסיס לתעסוקה למתנדבי השירות האזרחי-לאומי מקרב האוכלוסייה הערבית המעוניינים בכך.

י. לצורך ביצוע התכניות המפורטות בהחלטה זו, תוקצה תוספת תקציב כמפורט בנספח א'. ככל שתכנית מסוימת תבוצע באמצעות מיזם משותף על פי תקנה 3(18) או תקנה 3(30) לתקנות חוק חובת המכרזים, התשנ"ג-1993, הסכומים המפורטים בנספח א' ישקפו את סך עלות התכנית, לרבות את המימון התואם.

יא. להטיל על המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה, בשיתוף עם המנהל הכללי של משרד ראש הממשלה, או מי מטעמו, ועם מנהל הרשות לפיתוח כלכלי, לרכז ולתאם את העבודה הקשורה בהיבטים התעסוקתיים של הצעדים המפורטים בסעיפים 1 עד 10 להחלטה, מול כלל משרדי הממשלה.

2. לפעול להגדלת שילובם של אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה ולהגדלת הכנסתם הפנויה באמצעות הצעדים המפורטים להלן:

א. להקצות 300 תקנים נוספים עבור שירות לאומי-אזרחי של אנשים עם מוגבלות. התקנים יוקצו לאנשים עם מוגבלות באופן מדורג במהלך השנים 2012 עד 2014, 100 תקנים בכל שנה. ככלל תהליך המיון והקבלה לשרות לאומי יתקיים במהלך הלימודים בבית הספר. בטרם תחילת ההתנדבות בשרות הלאומי יעברו המועמדים תהליך ראשוני במרכז ההכוון לליווי תעסוקתי לשילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה (להלן - **מרכז הכוון**), ובשיתוף עם מנהלת השירות הלאומי-אזרחי ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים (להלן - **משרד הרווחה**).

ב. להקצות בשנים 2012-2013 45 משרות ייעודיות עבור אנשים עם מוגבלות, הכשירים לתפקיד, הזכאים לגמלת נכות לפי פרק ט' לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן - **גמלת נכות והחוק בהתאמה**). המשרות האמורות יתקבלו כנגד הקצאה מקבילה של מחצית תקן על ידי משרדי ממשלה ויחידות הסמך עבור העסקת אנשים עם מוגבלות, כך שתינתן השלמה של חצי התקן לתקן מלא. כמו כן, נציבות שירות המדינה ונציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות ידווחו לממשלה אחת לשנה, על הקצאת התקנים ושילובם במשרדי הממשלה השונים.

ג. להקים ולהפעיל מרכזי הכוון וליווי תעסוקתי לשילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה (להלן - **מרכזי הכוון**), כמפורט להלן:

1) ההתקשרות להקמה ולהפעלה של מרכזי ההכוון תיעשה על ידי ועדת מכרזים בין משרדית (להלן - **ועדת המכרזים**) בראשות סגן בכיר לחשבת הכללית, אשר מונתה ביום 4 בינואר 2012.

א) ועדת המכרזים תפרסם את המכרז הראשון להקמת מרכז ההכוון עד ליום 15 ביוני 2012, כך שהמרכז יחל את פעולתו ביום 1 בינואר 2013. ההתקשרות עם המפעיל תיעשה על-ידי המוסד לביטוח לאומי (להלן - **המוסד**).

ב) מכרזים להפעלת שני מרכזי הכוון נוספים לפחות, יפורסמו על-ידי ועדת המכרזים במהלך השנים 2013-2014. ועדת המכרזים תהיה רשאית לבחור יותר ממפעיל אחד להפעלת מרכזי ההכוון.

ג) ועדת המכרזים תעדכן את ועדת המעקב הממשלתית, אשר הוקמה לפי

החלטת ממשלה מספר 3579 מיום 8 במאי 2005, ליישום דו"ח לרון (להלן - **ועדת המעקב**) על התקדמות עבודתה.

(ד) התגמול למפעילי מרכזי ההכוון שייקבע על ידי ועדת המכרזים, יתחשב בין היתר בקידומם של האנשים עם המוגבלות על פני הרצף התעסוקתי.

(ה) ועדת המכרזים תגדיר תנאי סף להשתתפות במכרז שיכללו, בין היתר, את אלה:

(1) ניסיון עבודה בקרב אנשים עם מוגבלות;

(2) ניסיון בהשמה בשוק העבודה.

(2) לקבוע כי מרכז ההכוון ייתן את שירותיו לאנשים אלו (להלן - **הזכאים**):

(א) מקבלי גמלת נכות;

(ב) אנשים עם מוגבלות אשר זכאים לשיקום מקצועי לפי סעיף 203 לחוק, שאינם מקבלים אחת מהגמלאות הבאות: גמלת הבטחת הכנסה לפי חוק הבטחת הכנסה, התשמ"א-1980; תשלום לזוכה לפי חוק המזונות (הבטחת תשלום), התשל"ב-1972; גמלה מאגף השיקום במשרד הביטחון לפי חוק הנכים (תגמולים ושיקום), התשי"ט-1959;

(ג) אנשים נוספים עם מוגבלות, כפי שייקבע בהסכמה על-ידי ועדת המכרזים.

(3) הטיפול במרכז ההכוון ייעשה באופן הבא:

(א) ככלל, המרכז ישאף לשלב את הזכאים בשוק העבודה בשלבי הטיפול הראשוניים, בשים לב למיצוי הפוטנציאל התעסוקתי של הזכאי. זאת, על יסוד ההנחה כי התעסוקה היא כלי שיקומי מרכזי וכי באמצעות ליווי ותמיכה מתאימים במסגרת מקום העבודה ניתן להשיג את יעדי השיקום והתעסוקה באופן המיטבי.

(ב) המרכז ישתמש, ככל האפשר, בתשתיות פיזיות ובתשתיות מקצועיות קיימות הנמצאים במשרדי הממשלה השונים והמוסד. לצורך מימון חלקי להפעלת מרכזי ההכוון, יאוגמו תקציבים קיימים, מהמשרדים הממשלתיים השותפים בוועדת המכרזים, המיועדים לסיוע לאנשים עם מוגבלות.

(ג) לצורך תהליך ההשמה של הזכאים, יועמדו לרשות המרכז הכלים הבאים לתמרוץ מעסיקים:

(1) מסלול תעסוקה למעסיקי אנשים עם מוגבלות במשרד התעשייה המסחר והתעסוקה (להלן - **משרד התמ"ת**);

(2) מרכז לייעוץ וליווי מעסיקים במשרד התמ"ת;

(3) התאמות במקום העבודה בהתאם לקבוע בתקנות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (השתתפות המדינה במימון התאמות), התשס"ו-2006.

אין בסעיף קטן זה כדי לגרוע מהסמכויות המוקנות למשרדי הממשלה לפי כל דין.

(4) ככל שיתעורר צורך באבחון מקצועי-תעסוקתי, יופנה הזכאי לאבחון אשר יוכר על ידי כל הגורמים הממשלתיים המטפלים בנושא התעסוקה לאנשים עם מוגבלות, ובכלל זה אגף השיקום במוסד, משרד הרווחה, משרד הבריאות ומשרד התמ"ת. אבחון זה לא יחליף את המבחנים לקביעת הזכאות לגמלאות המוסד, ולא ישפיע עליהם.

(5) מרכז ההכוון יהיה רשאי להפנות זכאים אשר נמצאו מתאימים לשירות לאומי-אזרחי, לטיפול והשמה על ידי מנהלת השירות הלאומי-אזרחי ומשרד הרווחה.

(6) תהליך המיון, הטיפול, הליווי וההשמה של הזכאים במקום העבודה ילווה במחקר אשר יבחן, בין היתר, את תפקודם של הזכאים במקום העבודה, את גובה שכרם ותקופת העסקתם במקום עבודתם.

ד. להנחות את המנהלים הכלליים של משרד הרווחה ומשרד הבריאות לבצע במהלך שנת 2012 את הפעולות הנדרשות לצורך הבטחת רצף תעסוקתי למעבר מתעסוקה מוגנת לתעסוקה נתמכת בשוק הפתוח ולצורך שיפור מערך התעסוקה המוגנת עבור האוכלוסייה הזקוקה לכך. על פעולות אלה לכלול, בין היתר, את אלה:

(1) בניית תכנית מוסדרת הכוללת מסלול המיועד לשיקום עובדים לצורך מעבר מתעסוקה מוגנת לתעסוקה בשוק הפתוח בתוך פרק זמן מוגבל.

(2) ביצוע הליך תחרותי לעניין התקשרות בין המדינה לבין גורמים המעסיקים אנשים עם מוגבלות, עבור שירותי העסקת עובדים במסגרת התעסוקה המוגנת והנתמכת, ובלבד שאין בכך כדי להשפיע לרעה על העסקה כאמור בתנאים הוגנים.

3. בהמשך לאישור החוק להגברת האכיפה של דיני עבודה, התשע"ב-2011 (להלן - **החוק להגברת האכיפה**) ביום 12 בדצמבר 2011, לפעול להגברה ולייעול של אכיפת חוקי העבודה באמצעות יישום הצעדים המפורטים להלן:

א. להסמיך את הממונה על התקציבים באוצר ואת המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה לגבש מתווה רב שנתי לתגבור כוח האדם ביחידת האכיפה. מתווה כאמור יביא בחשבון, בנוסף לכלים הפליליים, את הכלים המנהליים שיעמדו לרשות יחידת האכיפה עם כניסתו לתוקף של החוק להגברת האכיפה.

ב. לבחון החלת שיתוף מידע עם רשות המסים ועם המוסד לביטוח לאומי. בחינת החלת שיתוף המידע תעשה עד ליום 1 באפריל 2012. ככל שיוחלט על שיתוף מידע כאמור, תגובש תכנית ליישום העברת המידע. התכנית תגובש על ידי צוות בראשותו של המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה, ובהשתתפות מנהל רשות המיסים, מנהלת המוסד לביטוח לאומי, הממונה על התקציבים במשרד האוצר והיועץ המשפטי לממשלה, או מי מטעמם.

נוסף לאמור, הממשלה רושמת לפניה את הודעת שר התעשייה המסחר והתעסוקה כי יפעל למיקוד האכיפה בהפרות חוקי עבודה על ידי מעסיקים של עובדים בשכר נמוך, ובכלל זה על ידי קבלני שירותים, ועל ידי מעסיקים של עובדים זרים.

4. הממשלה רושמת את הודעת שר הרווחה והשירותים החברתיים ושר האוצר שבכוונתם להקים צוות מקצועי משותף למוסד לביטוח לאומי, משרד האוצר ומשרד התעשייה המסחר והתעסוקה שיגבש, עד ליום 30 ביוני 2012, תכנית פעולה לטובת אוכלוסיית האימהות החד הוריות שתתמקד בסיוע בשילובן בשוק העבודה. למימוש תכנית זו יוקצה סכום של עד 75 מיליון ש"ח במונחים שנתיים בשנת 2012 וסכום של עד 100 מיליון ש"ח בשנת 2013. תכנית הפעולה שתגובש תובא לאישור שר הרווחה והשירותים החברתיים ושר האוצר. עם גיבושה תועבר התכנית לידיעת המשרדים הנוגעים בדבר.

נספח א' - מתווה היישום ועלות תקציבית (במיליוני ש"ח) לסעיף 1 להחלטה

תכנית					
2016	2015	2014	2013	2012	
5	5	5	5	5	עלות שנתית
2	2	2	2	2	מספר מרכזים
6	5	4	3	2	עלות שנתית
1,500	1,250	1,000	750	500	מספר משתתפים
20	10	10	10	5	עלות שנתית
2,000	1,000	1,000	1,000	500	מספר שוברים שיוקצו
9	9	9	9	9	עלות שנתית
36	36	36	36	36	מספר קבוצות חדשות (20-30 משתתפות בקבוצה)
47	28	27	18	15	עלות שנתית שלא תעלה על
	35	75	70	70	עלות שנתית
6	6	4	3	1	עלות שנתית
50	50	50	50	50	מספר תלמידות חדשות
9	9	8	7	3	עלות שנתית
450	450	400	350	300	מספר משתתפות חדשות
53	48	33	16	3	עלות שנתית (מחצית מהתקציב יופנה למשרד התמ"ת ומחצית מהתקציב יופנה למשרד החינוך)
2,100	2,100	1,800	1,100	400	מספר תלמידות נוספות במערכת (שלושה שנתונים, בעבור שנת הלימודים שמתחילה בספטמבר של אותה שנה קלנדרית)
10	10	10	9	7	עלות שנתית
3,280	3,280	3,280	2,830	2,300	מספר משתתפים
165	165	185	150	120	סה"כ עלות התכניות

סעיף 1.א- הפעלה של 2 מרכזי הכוון נוספים (מעבר ל-20 המרכזים שיופעלו מתוקף החלטות קודמות), במודל הפעלה זהה לאופן ההפעלה של 20 המרכזים האמורים, החל בשנת 2012

סעיף 1.א- הפעלה של תכנית הכשרה להשכלה גבוהה (חיוק אנגלית, הכנה לפסיכומטרי, ייעוץ והכוון על פי מקצועות נדרשים במשק), על ידי מרכזי ההכוון

סעיף 1.ב- הקצאת שוברי הכשרה מקצועית ייעודיים לאוכלוסייה הערבית שיחולקו באמצעות מרכזי ההכוון

סעיף 1.ג- הרחבת תכנית "אשת חיל", המספקת ליווי, העצמה והכוון תעסוקתי לנשים בנות האוכלוסייה הערבית שאינן משתתפות בשוק העבודה

סעיף 1.ד- סבסוד מעונות יום לבנות האוכלוסייה הערבית העובדות במשרה חלקית

סעיף 1.ה- תכנית לעידוד הביקוש לעובדים בני האוכלוסייה הערבית

סעיף 1.ו- לימודי סיעוד לבנות האוכלוסייה הערבית בדרום הארץ: מימון לימודים ומלגות קיום

סעיף 1.ז- השכלת יסוד לבנות האוכלוסייה הערבית ללא תעודת בגרות, תוך כדי מתן ליווי שוטף והכוון תעסוקתי עם סוף הלימודים

סעיף 1.ח- הגדלת מספר התלמידות בנות האוכלוסייה הערבית במערכות החינוך הטכנולוגי של משרדי התעשייה, המסחר והתעסוקה והחינוך

סעיף 1.ט- תכנית להקניית כישורים תעסוקתיים וללימודי שפה למתנדבי השירות האזרחי-לאומי המצוינים בכך

דברי הסבר

לסעיף 1

בישראל, שיעורי ההשתתפות והתעסוקה נמוכים במיוחד בקרב נשים מהאוכלוסייה הערבית, לרבות הדרוזית והצ'רקסית (להלן - **האוכלוסייה הערבית**). בשנת 2009, שיעור התעסוקה של בנות האוכלוסייה הערבית עמד על 25% בלבד, לעומת שיעורי תעסוקה של 59%-74% של נשים חרדיות ונשים יהודיות לא חרדיות, בהתאמה. ניתן לזהות מספר חסמים ליציאתם לעבודה של בנות האוכלוסייה הערבית. העיקריים שבהם:

1. בעיות השכלה, שפה וכישורים מקצועיים.
2. פריפריאליות והעדר נגישות תחבורתית מספקת למוקדי תעסוקה.
3. טיפול בילדים רבים ובגיל צעיר יחסית.
4. חסמים תרבותיים.
5. אפליה בלתי פורמאלית מצד מעסיקים. מחקרים רבים מצביעים על כך שקיימת אפליה בלתי פורמאלית מצד מעסיקים המתבטאת הן באי קבלה לעבודה של בני האוכלוסייה הערבית והן בפערי שכר של עובדים בני האוכלוסייה הערבית לעומת עובדים אחרים.
6. פערי מידע והעדר הכוונה תעסוקתית בגילאי 18 עד 22 הגורמים לכך ששיעור גבוה מהצעירים בני האוכלוסייה הערבית אינם משתלבים בתעסוקה או בלימודים אקדמיים.
7. שכר נמוך ואכיפת חוקי עבודה חלקית.

מתוך הכרה בחשיבות השתלבות בני האוכלוסייה הערבית בשוק העבודה, הקצתה הממשלה בשנתיים האחרונות סכום של למעלה משלושה מיליארד ש"ח, על פני חמש שנים, לטובת כלים וצעדים שנועדו, בין היתר, לסייע לשילובה של האוכלוסייה הערבית בתעסוקה.

החלטות הממשלה הקודמות הן צעד משמעותי בכיוון הרצוי, אך נדרשים מהלכים משלימים וממוקדים להסרת החסמים להשתלבות בשוק העבודה של בני המגזר הערבי, בדגש על נשים בנות האוכלוסייה הערבית. בהתאם, מוצע לנקוט בשורה של צעדים כמפורט להלן:

1. הרחבה של שני מרכזי הכוון ייעודיים הפועלים במתכונת מצומצמת והפעלתם במודל הזהה למודל ההפעלה של המרכזים שמוקמים לפי החלטה מס' 1539 מיום 21 במרץ 2010, אשר יעסוק בהכוונה והשמה של נשים וגברים בני האוכלוסייה הערבית בתעסוקה.
2. הקצאת שוברי הכשרה מקצועית ייעודיים לאוכלוסייה הערבית, אשר יחולקו על ידי גופים שונים העוסקים בהכוונה ובהשמה בעבודה של בני האוכלוסייה הערבית.

3. הרחבת תכנית "אשת חייל", המספקת ליווי, העצמה והכוון תעסוקתי לנשים בנות האוכלוסייה הערבית שאינן משתתפות בשוק העבודה.

4. סבסוד מעונות יום לנשים מהמגזר הערבי העובדות במשרות חלקיות. בהתאם לכך, מוצע להורות למנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה להתאים את המבחנים למתן תמיכות לעניין השתתפות המדינה בעלות שכר לימוד במעון או במשפחתון שגובים מחיר מפותח מתוקף צו פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים (מחירים מרביים במעונות יום ומשפחתונים), כך שילדים בני האוכלוסייה הערבית אשר אימם עובדת לפחות 24 שעות שבועיות ואשר הוריהם נכללים באוכלוסיית הזכאים להשתתפות המדינה עבור אחזקת ילדיהם במעונות או במשפחתונים, יהיו זכאים לסבסוד בהתאם לדרגה הנקבעת לפי מבחן ההכנסה, ללא הקטנה של השתתפות המדינה בשל היקף עבודה הקטן מ-36 שעות שבועיות. צעד זה יסייע לשילובן של בנות האוכלוסייה הערבית בתעסוקה, והוא אף עולה בקנה אחד עם המלצותיה של הוועדה לבחינת מדיניות התעסוקה בראשותו של פרופסור צבי אקשטיין, אשר הוגשו לשר התעשייה המסחר והתעסוקה ביום 3 ליוני 2010.

כמו כן, מוצע לתת עדיפות לנשים ממגזר האוכלוסייה הערבית בקבלה למעון מסובסד ומפותח. בהתאם לכך, מוצע להורות למנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה לפעול לשינוי נוהל ועדות הקבלה למעון יום בעל סמל מעון, כך שסדר קדימותן של אמהות עובדות מהמגזר הערבי לא ייפגע בשל היקף משרה הנמוך מ-36 שעות עבודה שבועיות, ובלבד שהן עומדות בקריטריונים האחרים לקבלת השתתפות מהמדינה בהתאם למבחני התמיכה, לרבות בקריטריון להיקף תעסוקה מזערי.

5. גיבוש תכנית, עד ליום 1 באפריל 2012, לעידוד הביקוש לעובדים בני האוכלוסייה הערבית ולשיפור תשתיות התעסוקה. התכנית המוצעת תעודד הגדלה של היצע מקומות העבודה הזמינים לעובדים פוטנציאליים במגזר האוכלוסייה הערבית.

6. גיבוש תכנית, עד ליום 1 באפריל 2012, להפעלה של מיזם לתמרוץ ועידוד של לימודי סיעוד לבני האוכלוסייה הערבית בדרום הארץ. המיזם יופעל החל משנת הלימודים התשע"ג ויכלול לימודי תעודה בסיעוד בבית הספר לסיעוד באשקלון, של קבוצה בת עשרים וחמישה סטודנטים מקרב האוכלוסייה הערבית. המיזם יכלול מימון לימודים, מלגות קיום והסעות למשתתפים, בכפוף להתחייבות לעבודה במשרה מלאה למשך ארבע שנים במערכת הרפואה הציבורית בהתאם לצרכי משרד הבריאות. כמו כן, מוצע לפנות ליושב ראש הוועדה לתכנון ותקצוב שליד המועצה להשכלה גבוהה בבקשה לבחון הפעלת תכנית כאמור גם לגבי לימודי סיעוד אקדמיים במסגרת החוג לסיעוד באוניברסיטת בן גוריון.

תכנית זו מיועדת לתת מענה חלקי לקשיים של משרד הבריאות ומוסדות בריאות אחרים בגיוס כוח אדם בתחום הסיעוד באזור דרום הארץ. נוכח קשיים אלו, מפעילה הממשלה תכנית תמריצים לגיוס אחיות הכוללת מענקי חתימה והתמדה. יחד עם זאת, מהניסיון שנצבר עד כה, מומלץ להשתמש בכלים נוספים מעבר להיצע התעסוקה בתחום והתמריצים המוצעים. לפיכך, נוכח צרכי מערכת הבריאות בדרום הארץ, ובמיוחד ביישובי הבדואים, ונוכח מדיניות הממשלה לעידוד

תעסוקת נשים מקרב האוכלוסייה הערבית, נמצא שיש מקום לקיום פעולות לעידוד לימודי סיעוד בקרב תושבי היישובים הבדואים בדרום. כיום מפעיל מינהל הסיעוד במשרד הבריאות מסלול של לימודי סיעוד אקדמיים במסגרת החוג לסיעוד של אוניברסיטת בן גוריון המיועד לתושבי היישובים הבדואים בדרום. מוצע, אם כן, להרחיב תכנית זו בשינויים המתחייבים מהניסיון הנצבר בתכנית הקיימת.

7. גיבוש תכנית, עד ליום 1 באפריל 2012, להפעלת מיזם להקניית השכלת יסוד לבנות האוכלוסייה הערבית מעל גיל 18, ללא תעודת בגרות, תוך כדי מתן ליווי שוטף והכוון תעסוקתי עם סוף הלימודים. זאת לשם הסרת החסמים להשתלבות בשוק העבודה של בנות האוכלוסייה הערבית בעלות פחות מ-12 שנות לימוד.

8. הגדלת מספר התלמידות בנות האוכלוסייה הערבית במערך החינוך הטכנולוגי של משרד החינוך ובמסגרת בתי הספר המקצועיים שמפעיל משרד התעשייה המסחר והתעסוקה, כך שבשנת הלימודים התשע"ד, יגדל מספר התלמידות בנות האוכלוסייה הערבית ביחס למספר התלמידות שהחלו את לימודיהן בשנת הלימודים התשע"ב ב-700 תלמידות. זאת לשם הקניית כלים וכישורים מקצועיים לתלמידות האמורות, שיקלו את השתלבותן בשוק העבודה.

9. גיבוש תכנית, עד ליום 1 באפריל 2012, ללימודי שפה כבסיס לתעסוקה למתנדבי השירות האזרחי-לאומי, מקרב האוכלוסייה הערבית, המעוניינים בכך.

המנהל הכללי של משרד התעשייה המסחר והתעסוקה ומנהל הרשות לפיתוח כלכלי ירכזו ויתאמו את עבודת משרדי הממשלה ליישום הצעדים להסרת החסמים להשתלבות בשוק העבודה של בני המגזר הערבי שפורטו בהחלטה זו.

ההיבט המשפטי

לא נדרש תיקון חקיקה.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטה מס' 3708 מיום 11 בספטמבר 2011 שעניינה תכנית לקידום הצמיחה והפיתוח הכלכליים של האוכלוסייה הבדואית;

החלטה מס' 3564 מיום 31 ביולי 2011 שעניינה הרחבת מערך השירות האזרחי-לאומי של מתנדבים חרדים ובני מיעוטים;

החלטה מס' 3211 מיום 15 במאי 2011 שעניינה תכנית רב שנתית לפיתוח ולהעצמת היישובים הבדואים בצפון לשנים 2011-2015;

החלטה מס' 2861 מיום 13 בפברואר 2011 שעניינה תכנית רב-שנתית לפיתוח להעצמת ביישובים הדרוזים והצ'רקסים לשנים 2011-2014 ;

החלטה מס' 1994 מיום 15 ביולי 2010 שעניינה הצבת יעדי תעסוקה לשנים 2010-2020 ;

החלטה מס' 1539 מיום 21 במרץ 2010 שעניינה תכנית חומש לפיתוח כלכלי של ישובים במגזר המיעוטים.

לסעיף 2

בישראל חיים כ-210,000 אנשים עם מוגבלות בגילאי העבודה, הזכאים לגמלת נכות לפי פרק ט' לחוק הביטוח הלאומי (להלן - **גמלת נכות**), אשר מרביתם אינם מועסקים כלל. מנתוני המוסד לביטוח לאומי (להלן - **המוסד**) עולה, כי שיעור התעסוקה בקרב הזכאים לגמלת נכות עומד על כ-10%, מתוכם רק כמה מאות משתכרים מעל מחצית השכר הממוצע במשק. אי-שילובם של אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה מביא באופן ישיר להדרתם מהחברה ומהתהליכים הכלכליים המתרחשים בה. בשל העובדה שלמרביתם אין הכנסה מעבודה הרי שהם נאלצים לחיות בעיקר מהגמלאות השונות המשתלמות להם מהמוסד. בהתאם להחלטת ממשלה מספר 3597 מיום 8 במאי 2005 שעניינה דו"ח הוועדה הציבורית לבדיקת ענייני הנכים ולקידום שילובם בקהילה, ליישום דוח לרון, תוקן חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995 (להלן - **חוק הביטוח הלאומי**) ונערך בו שינוי במבנה הגמלה כך שנכה שיכולתו להשתכר אבד או צומצם, ושיגדיל את הכנסתו מעבודה תהא הכנסתו הכוללת (מעבודה ומגמלה גם יחד) גבוהה יותר, בכל מצב. למרות השינוי במבנה הגמלה מעטים מאוד מהזכאים לגמלת נכות הצליחו להשתלב בשוק העבודה הפתוח ולהגדיל את הכנסתם הכוללת.

הממשלה משקיעה כיום משאבים ותקציבים רבים באמצעות משרד הרווחה והשירותים החברתיים, משרד הבריאות, משרד התעשייה המסחר והתעסוקה והמוסד לביטוח לאומי לצורך שילוב אנשים עם מוגבלות בשוק העבודה. תקציבים אלו מיועדים לסייע לאנשים עם מוגבלות להשתלב במסגרת תעסוקתית מתאימה, לביצוע אבחונים, להכשרות תעסוקתיות, לתמרוץ מעסיקים וכדומה. נוכח העובדה, כי רק מעטים מבין מקבלי גמלת הנכות בחרו לצאת לעבודה למרות שהגדלת ההכנסה מעבודה הפכה למשתלמת עבורם, נראה כי עדין קיימים חסמים המונעים מאנשים עם מוגבלות להשתלב בתעסוקה בשוק הפתוח, וכי קיים צורך בשיפור ההתערבות הממשלתית הקיימת. בהתאם לכך, ובהמשך להמלצות הוועדה לשינוי כלכלי חברתי, מוצע להקים מרכזי הכוון וליווי תעסוקתי אשר יתכללו את הפעילות הממשלתית הקיימת. מטרת מרכזים אלה לשלב זכאים לגמלת נכות בשוק העבודה בשלבי הטיפול הראשוניים, בשים לב למיצוי הפוטנציאל התעסוקתי וכושר השתכרותם של הזכאים כמתחייב מחוק הביטוח הלאומי. מרכזים אלה יהיו כתובת אחת עבור אנשים עם מוגבלות המבקשים להשתלב בתעסוקה. כמו כן, מוצע שמשרד האוצר יעמיד בשנים 2012-2013 עד 45 משרות ייעודיות עבור אנשים עם מוגבלות הזכאים לגמלת נכות. ובנוסף, מוצע שמשרד האוצר יבחן את האפשרות להקצות עד 45 משרות נוספות במהלך השנים 2014-2015, וזאת בשים לב למידת השתלבותם של בעלי המוגבלות במשרות האמורות ולמשך העסקתם.

ההיבט המשפטי

פרסום מכרז לפי חוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992, ותקנותיו.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטה מס' 3597 מיום 8 במאי 2005 שעניינה דו"ח הוועדה הציבורית לבדיקת ענייני הנכים ולקידום שילובם בקהילה.

לסעיף 3

אכיפה משמעותית ויעילה של חוקי עבודה, צפויה להביא לצמצום תופעת העובדים המצויים מתחת לקו העוני, אשר לרוב הם עובדים בלתי מקצועיים בעלי כוח מיקוח קטן אל מול המעסיק. בנוסף, תורמת האכיפה לחיזוק הכדאיות של בעלי פוטנציאל השתכרות נמוך להשתלב בשוק העבודה על פני הסתמכות על מערכת תשלומי ההעברה בלבד.

מאחר שבמדינת ישראל קיימים חוקים מתקדמים להגנה על זכויות העובדים, יש למקד את צעדי המדיניות בצעדים להגברה ויעול של אכיפת חוקי עבודה. בבחינת היקף הפרת חוקי העבודה בישראל יש להתחשב בשני מאפיינים מרכזיים הקיימים בשוק העבודה. האחד, עובדים רבים, בעיקר עובדים בשכר נמוך, אשר אינם מודעים די הצורך לזכויותיהם, לדרכים להגן על זכויות אלה ולקיומם של גורמים שעשויים לסייע להם. השני, עובדים רבים נמנעים מלהתלונן על מעסיקיהם מתוך חשש שהדבר יוביל לפיטוריהם. לכן, נדרשת אכיפה ממשלתית יעילה.

ביום 12 בדצמבר 2011 אישרה הכנסת את החוק להגברת האכיפה של דיני עבודה, התשע"ב-2011 (להלן - **החוק להגברת האכיפה**), אשר גובש בהסכמה בין משרדי הממשלה ובין הסתדרות העובדים ולשכת התאום של הארגונים הכלכליים. חוק זה יאפשר למנהל הסדרה ואכיפה של חוקי עבודה (להלן - **יחידת האכיפה**) לבצע אכיפה מנהלית ובכלל זה, להטיל עיצומים כספיים על מעסיקים המפרים חוקי עבודה וכן על מזמיני שירות. בנוסף, החוק להגברת האכיפה מטיל אחריות אזרחית ופלילית גם על מזמין שירות, בשל הפרה שביצע הקבלן, וזאת בהתקיים תנאים מסוימים.

נוכח האמור, מוצע להגביר את האכיפה של חוקי עבודה בישראל באמצעות גיבוש מתווה לתגבור כוח האדם ביחידת האכיפה ובאמצעות בחינת החלת שיתוף מידע עם רשות המסים ועם המוסד לביטוח לאומי עד ליום 1 באפריל 2012. ככל שיוחלט על שיתוף מידע כאמור, תגובש תכנית ליישום העברת המידע. עוד, משרד התעשייה המסחר והתעסוקה ימקד את פעולות האכיפה כנגד הפרות חוקי עבודה על ידי מעסיקים של עובדים בשכר נמוך, ובכלל זה על ידי קבלני שירותים, ועל ידי מעסיקים של עובדים זרים.

ההיבט המשפטי

אין.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

החלטה מס' 52 מיום 28 באפריל 2009 שעניינה החלת דין רציפות על הצעת חוק להגברת האכיפה של דיני עבודה, התשס"ח-2008 ;

החלטה מס' 3077 מיום 3 בפברואר 2008 שעניינה אישור טיוטת החוק להגברת האכיפה של דיני העבודה, התשס"ח-2008 ;

החלטה מס' 1134 מיום 4 בפברואר 2007 שעניינה צעדים לצמצום הפערים החברתיים והגדלת שיעור ההשתתפות בכוח העבודה.

לסעיף 4

במטרה לסייע לאימהות חד הוריות ולעודד את השתלבותן בשוק העבודה, מוצע שצוות מקצועי משותף למוסד לביטוח לאומי, למשרד התעשייה המסחר והתעסוקה ולמשרד האוצר יגבש תכנית פעולה לטובת האוכלוסייה האמורה עד ליום 30 ביוני 2012, ולהקצות סכום של עד 75 מיליון ש"ח במונחים שנתיים בשנת 2012, כלומר, הוצאה בפועל של עד 37.5 מיליון ש"ח בשנה זו, וסכום של עד 100 מיליון ש"ח בשנת 2013, על מנת לתמרץ את השתלבותן בשוק העבודה. בין היתר, יבחן הצוות את האפשרות של הרחבת הזכאות למנגנון ההטבות הנלוות הניתנות לנשים חד הוריות כיום. התכנית כאמור תובא לאישור שרי הרווחה והשירותים החברתיים והאוצר. עם גיבושה תועבר התכנית לידיעת משרד המשפטים.

ההיבט המשפטי

אין.

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין.

**מוגש על ידי ראש הממשלה
ועל ידי שר האוצר**

**ב' בשבט התשע"ב
26 בינואר 2012**